Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

12 iulie 2012*

„Protecția consumatorilor — Contracte de credit pentru consumatori — Directiva 2008/48/CE — Articolele 22, 24 și 30 — Reglementare națională menită să transpună această directivă — Aplicabilitate în privința unor contracte care nu sunt incluse în domeniul de aplicare material și temporal al directivei menționate — Obligații care nu sunt prevăzute de aceeași directivă — Limitarea comisioanelor bancare ce pot fi percepute de creditor — Articolele 56 TFUE, 58 TFUE și 63 TFUE — Obligație de a institui, în dreptul național, proceduri de soluționare extrajudiciară a litigiilor adecvate și eficiente”

În cauza C-602/10,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Judecătoria Călărași (România), prin decizia din 6 decembrie 2010, primită de Curte la 21 decembrie 2010, în procedura

SC Volksbank România SA

împotriva

Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor – Comisariatul Județean pentru Protecția Consumatorilor Călărași (CJPC),

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna A. Prechal (raportor), domnul L. Bay Larsen, doamna C. Toader și domnul E. Jarašiūnas, judecători,

avocat general: doamna V. Trstenjak,

grefier: doamna R. Șereș, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 19 aprilie 2012,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru SC Volksbank România SA, de M. Niculeasa, de R. Damaschin și de R. Nănescu, avocați;

— pentru guvernul român, de R. H. Radu și de R.-I. Munteanu, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de M. Smolek și de J. Vláčil, în calitate de agenți;

— pentru guvernul german, de T. Henze și de J. Kemper, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: româna.

— pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino, avvocato dello Stato;

— pentru guvernul austriac, de C. Pesendorfer, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de L. Bouyon și de M. Owsiany-Hornung, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 22, 24 și 30 din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO L 133, p. 66, rectificări în JO 2009, L 207, p. 14, și în JO 2010, L 199, p. 40), precum și a articolelor 56 TFUE, 58 TFUE și 63 TFUE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între SC Volksbank România SA (denumită în continuare „Volksbank”), pe de o parte, și Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor - Comisariatul Județean pentru Protecția Consumatorilor Călărași (CJPC) (denumită în continuare „ANPC”), pe de altă parte, cu privire la anumite clauze incluse în contracte de credit pentru consumatori încheiate între Volksbank și clienții săi care, potrivit ANPC, contravin reglementării naționale menite să transpună Directiva 2008/48.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Considerentele (3), (4) și (7) ale Directivei 2008/48 au următorul cuprins:

„(3) [...] [Au fost evidențiate] diferențe substanțiale între legile diferitelor state membre în domeniul creditelor pentru persoane fizice, în general, și al creditelor de consum, în special. [...]

(4) Situația de fapt și de drept care rezultă din aceste diferențe naționale duce în anumite cazuri la denaturarea concurenței între creditorii din Comunitate și împiedică buna funcționare a pieței interne, în situațiile în care statele membre au adoptat dispoziții obligatorii diferite, mai stricte decât cele prevăzute de Directiva 87/102/CEE [a Consiliului din 22 decembrie 1986 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre privind creditul de consum (JO 1987, L 42, p. 48, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 52), astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 februarie 1998 (JO L 101, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 4, p. 210, denumită în continuare «Directiva 87/102»)]. Această situație limitează posibilitatea consumatorilor de a face uz direct de oferta de credite transfrontaliere care crește treptat. [...]

[...]

(7) Pentru a facilita apariția unei piețe interne eficiente în domeniul creditelor de consum, este necesar să se prevadă un cadru comunitar armonizat într-o serie de domenii fundamentale. [...]”

4 Considerentele (9) și (10) ale Directivei 2008/48 prevăd:

„(9) O armonizare completă este necesară pentru a se asigura tuturor consumatorilor din Comunitate un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și pentru crearea unei veritabile piețe interne. În consecință, nu ar trebui să se permită statelor membre să mențină sau să introducă alte dispoziții de drept intern decât cele prevăzute de prezenta directivă. Cu toate acestea, o astfel de limitare nu ar trebui să se aplice decât în cazul dispozițiilor armonizate din prezenta directivă. Când astfel de dispoziții armonizate nu există, statele membre ar trebui să dispună în continuare de libertatea de a menține sau introduce dispoziții legale naționale. [...]

(10) Definițiile cuprinse în prezenta directivă stabilesc domeniul de aplicare al armonizării. În consecință, obligația impusă statelor membre de a pune în aplicare dispozițiile prezentei directive ar trebui să fie limitată la domeniul de aplicare al acesteia, conform definițiilor menționate. Cu toate acestea, prezenta directivă nu ar trebui să aducă atingere punerii în aplicare de către statele membre, în conformitate cu legislația comunitară, a dispozițiilor prezentei directive în domenii care nu intră în sfera de aplicare a acesteia. Astfel, un stat membru ar putea să mențină sau să introducă dispoziții legale naționale corespunzătoare celor din prezenta directivă sau anumitor prevederi privind contractele de credit din aceasta care nu intră în sfera de aplicare a prezentei directive, cum ar fi dispozițiile privind contractele de credit pentru sume mai mici de 200 EUR sau mai mari de 75 000 EUR. [...]”

5 Considerentul (14) al acestei directive are următorul cuprins:

„Contractele de credit care au ca obiect acordarea de credite cu garanții imobiliare ar trebui excluse din domeniul de aplicare a prezentei directive. Acest tip de credit are un caracter foarte specific. De asemenea, ar trebui excluse din domeniul de aplicare al prezentei directive contractele de credit al căror scop este finanțarea dobândirii sau păstrării dreptului de proprietate asupra unui teren sau asupra unei clădiri existente sau proiectate. [...]”

6 Considerentul (44) al directivei menționate prevede:

„Pentru a asigura transparența și stabilitatea pieței și până la realizarea unei armonizări avansate, statele membre ar trebui să asigure funcționarea măsurilor corespunzătoare pentru reglementarea sau supravegherea activității creditorilor.”

7 Articolul 2 din aceeași directivă, intitulat „Domeniul de aplicare”, prevede la alineatul (2):

„Prezenta directivă nu se aplică următoarelor contracte:

(a) contracte de credit garantate fie prin ipotecă, fie printr-o altă garanție comparabilă, utilizată în mod curent într-un stat membru asupra unui bun imobil, fie printr-un drept legat de un bun imobil;

(b) contracte de credit al căror scop este dobândirea sau păstrarea drepturilor de proprietate asupra unui teren sau asupra unei clădiri existente sau proiectate;

(c) contracte de credit care implică o sumă totală a creditului mai mică de 200 EUR sau mai mare de 75 000 EUR;

[...]”

8 Articolul 22 din Directiva 2008/48, intitulat „Armonizarea și natura imperativă a prezentei directive”, prevede la alineatul (1):

„În măsura în care prezenta directivă conține dispoziții armonizate, statele membre nu pot menține sau introduce în legislația lor națională dispoziții diferite față de cele stabilite de prezenta directivă.”

9 Articolul 24 din această directivă, intitulat „Soluționarea extrajudiciară a litigiilor”, prevede la alineatul (1):

„Statele membre se asigură că există proceduri adecvate și eficiente de soluționare pe cale extrajudiciară a litigiilor cu consumatorii privind contractele de credit, recurgând, după caz, la organisme existente.”

10 Conform articolelor 27 și 29 din Directiva 2008/48, termenul pentru transpunerea acesteia a expirat la 11 iunie 2010, dată la care Directiva 87/102 a fost abrogată.

11 Potrivit articolului 30 din Directiva 2008/48, intitulat „Măsuri tranzitorii”:

„(1) Prezenta directivă nu se aplică contractelor de credit existente la data intrării în vigoare a măsurilor naționale de punere în aplicare.

(2) Cu toate acestea, statele membre se asigură că articolele 11, 12, 13 și 17, articolul 18 alineatul (1) a doua teză și articolul 18 alineatul (2) se aplică și contractelor pe durată nedeterminată existente la data la care intră în vigoare măsurile naționale de punere în aplicare.”

Dreptul român

12 Ordonanța de urgență a Guvernului 50/2010 (*Monitorul Oficial al României,* Partea I, nr. 389 din 11 iunie 2010, denumită în continuare „OUG 50/2010”) urmărește să transpună Directiva 2008/48 în dreptul intern.

13 Articolul 2 alineatul (1) din OUG 50/2010 prevede:

„Prezenta ordonanță de urgență se aplică contractelor de credit, inclusiv contractelor de credit garantate cu ipotecă sau cu un drept asupra unui bun imobil, precum și contractelor de credit al căror scop îl constituie dobândirea ori păstrarea drepturilor de proprietate asupra unui bun imobil existent sau proiectat ori renovarea, amenajarea, consolidarea, reabilitarea, extinderea sau creșterea valorii unui bun imobil, indiferent de valoarea totală a creditului.”

14 Articolul 36 din OUG 50/2010 prevede:

„Pentru creditul acordat, creditorul poate percepe numai: comision de analiză dosar, comision de administrare credit sau comision de administrare cont curent, compensație în cazul rambursării anticipate, costuri aferente asigurărilor, după caz, penalități, precum și un comision unic pentru servicii prestate la cererea consumatorilor.”

15 Articolul 85 alineatul (2) din OUG 50/2010 prevede:

„Pentru soluționarea pe cale amiabilă a eventualelor dispute și fără a se aduce atingere dreptului consumatorilor de a iniția acțiuni în justiție împotriva creditorilor și a intermediarilor de credit care au încălcat dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență ori dreptului acestora de a sesiza [ANPC],

consumatorii pot apela la mecanisme extrajudiciare de reclamație și despăgubire pentru consumatori, potrivit prevederilor Legii nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, cu modificările și completările ulterioare."

16 Articolele 86-88 din OUG 50/2010 definesc regimul sancțiunilor, printre care se numără cele care pot fi aplicate de agenți ai ANPC în cazul încălcării dispozițiilor acestei ordonanțe.

17 Potrivit articolului 94 din OUG 50/2010:

„Prezenta ordonanță de urgență intră în vigoare în termen de 10 zile de la data publicării în *Monitorul Oficial al României*, Partea I."

18 Articolul 95 din OUG 50/2010 are următorul cuprins:

„(1) Pentru contractele aflate în curs de derulare, creditorii au obligația ca, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, să asigure conformitatea contractului cu dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență.

(2) Modificarea contractelor aflate în derulare se va face prin acte adiționale în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență.

[...]"

Acțiunea principală și întrebările preliminare

19 Contractele de credit în discuție în acțiunea principală au fost încheiate între Volksbank și clienții săi înainte de intrarea în vigoare a OUG 50/2010.

20 Este vorba, în esență, despre contracte prin care consumatorilor le sunt acordate credite garantate cu ipoteci sau cu alte drepturi asupra unor bunuri imobile.

21 Aceste contracte cuprind anumite clauze referitoare la comisioane bancare pe care Volksbank își rezervă dreptul să le perceapă de la clienții săi și care fac obiectul acțiunii principale.

22 Astfel, clauza 3.5 din cadrul condițiilor generale aplicabile contractelor de credit în discuție în acțiunea principală, intitulată „comisionul de risc", prevede că, pentru punerea la dispoziție a creditului, împrumutatul poate datora băncii un comision de risc, aplicat la soldul creditului, care se plătește lunar, pe toată perioada creditului.

23 Clauza 5 din cadrul condițiilor speciale aplicabile contractelor menționate, intitulată de asemenea „comisionul de risc", precizează că acest comision este egal cu 0,2 % din soldul creditului, plătibil lunar în zilele de scadență, pe toată durata contractului.

24 După 22 iunie 2010, data intrării în vigoare a OUG 50/2010, Volksbank a întreprins demersuri pentru a modifica, prin acte adiționale la contractele de credit, denumirea clauzelor în litigiu cu cea de „comision de administrare credit", categorie de comision prevăzută la articolul 36 din ordonanța menționată, nemodificând însă cuantumul acestuia.

25 Tot după intrarea în vigoare a OUG 50/2010, ANPC a constatat, cu ocazia unor controale efectuate la Volksbank, că aceasta continua să perceapă „comisionul de risc", astfel cum figura în contractele de credit în discuție în acțiunea principală și denumit ulterior „comision de administrare credit".

26 ANPC, care a apreciat că perceperea acestui comision era contrară articolului 36 din OUG 50/2010, a întocmit un proces-verbal împotriva Volksbank, prin care aceasta din urmă a fost obligată la plata unei amenzi, precum și la executarea unor sancțiuni complementare. Volksbank a contestat acest proces-verbal la instanța de trimitere.

27 În fața instanței menționate, Volksbank a arătat că anumite dispoziții din OUG 50/2010 contravin Directivei 2008/48. Prin urmare, ținând seama și de obiectivul acestei directive, care constă în realizarea unei armonizări complete pentru a se asigura libera circulație a serviciilor prestate de instituțiile de credit, Volksbank a susținut că, în acțiunea principală, instanța amintită trebuia să considere inaplicabile aceste dispoziții.

28 Astfel, potrivit Volksbank, articolul 2 alineatul (1) din OUG 50/2010, în măsura în care stabilește aplicabilitatea ordonanței menționate în privința contractelor de credit garantate cu ipotecă sau cu un alt drept asupra unui bun imobil, precum contractele în discuție în acțiunea principală, contravine articolului 2 alineatul (2) din Directiva 2008/48, întrucât această din urmă dispoziție ar prevedea în mod expres că directiva amintită nu se aplică unor asemenea contracte.

29 În plus, în ceea ce privește contractele care pot fi considerate că se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 2008/48, Volksbank a susținut că, întrucât articolul 36 din OUG conține o listă exhaustivă de comisioane bancare ce pot fi percepute de o instituție de credit, acesta încalcă domeniul de aplicare menționat, de vreme ce directiva amintită ar prevedea exclusiv reguli în materie de informare adecvată a consumatorilor.

30 Interdicția de a percepe alte comisioane decât cele enumerate la respectivul articol 36 ar fi în plus contrară normelor dreptului Uniunii în materie de liberă circulație a capitalurilor și de liberă prestare a serviciilor.

31 În ceea ce privește libera prestare a serviciilor, această interdicție ar genera, pentru instituțiile de credit care își oferă serviciile în România, o majorare a costurilor care le-ar împiedica să fie competitive la nivelul Uniunii. Interdicția menționată ar bloca de asemenea accesul instituțiilor de credit stabilite în afara acestui stat membru pe piața română a creditelor de consum.

32 În ceea ce privește libera circulație a capitalurilor, consumatorul român nu ar mai putea obține credite de la instituții stabilite în afara statului membru menționat, dat fiind că ar avea dreptul să ceară eliminarea comisioanelor sau a clauzelor care nu sunt conforme cu dispozițiile OUG 50/2010.

33 În sfârșit, Volksbank susține că posibilitatea consumatorilor de a se adresa direct ANPC, prevăzută la articolul 85 alineatul (2) din OUG 50/2010, precum și dreptul acestei autorități de a aplica sancțiuni atunci când consideră că există o încălcare a ordonanței menționate nu constituie o metodă adecvată și eficientă de soluționare extrajudiciară a litigiilor, astfel cum se impune la articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48, ci, dimpotrivă, este de natură să dea naștere la o înmulțire a litigiilor, astfel cum s-ar fi întâmplat, de altfel, în România.

34 Instanța de trimitere arată că litigiul principal are în esență ca obiect validitatea clauzei intitulate „comision de risc”, care figurează în contracte de credit încheiate înainte de data intrării în vigoare a OUG 50/2010 și a cărei denumire, modificată după această dată, este „comision de administrare credit”.

35 Instanța menționată apreciază că dispozițiile OUG 50/2010 au fost adoptate pentru a transpune de urgență Directiva 2008/48 și că, în consecință, acestea trebuie aplicate în conformitate cu directiva amintită. Or, respectivele dispoziții naționale ar putea constitui o transpunere neadecvată sau incompletă a directivei.

36 În aceste condiții, Judecătoria Călărași a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) În ce măsură articolul 30 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul în care interzice statelor membre să prevadă aplicarea legii naționale de transpunere a directivei și contractelor încheiate anterior intrării în vigoare a dispoziției naționale?

2) În ce măsură dispozițiile cuprinse în articolul 85 alineatul (2) din [OUG 50/2010] reprezintă o transpunere adecvată a normei comunitare stipulate de articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48, prin care se stabilește obligația statelor membre de a asigura proceduri adecvate și eficiente de soluționare extrajudiciară a litigiilor cu consumatorii legate de creditele de consum?

3) În ce măsură articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul instituirii unei armonizări maximale în domeniul contractelor de credit de consum, armonizare care nu permite statelor membre:

a) să extindă câmpul de aplicare al regulilor cuprinse în Directiva 2008/48 asupra unor contracte excluse expres din câmpul de aplicare al acesteia (cum ar fi contractele de credit ipotecar sau cele care poartă asupra dreptului de proprietate asupra unui imobil) sau

b) să instituie obligații suplimentare pentru instituțiile de credit referitoare la tipurile de comisioane ce pot fi percepute de către acestea sau la categoriile de indici de referință la care se poate raporta dobânda variabilă din contractele de credit de consum care intră în câmpul de aplicare al dispoziției naționale de transpunere?

4) Dacă răspunsul la întrebarea 3 este negativ, în ce măsură principiile libertății de circulație a serviciilor și cel al libertății de circulație a capitalurilor, în general, și articolele 56 [TFUE], 58 [TFUE] și articolul 63 alineatul (1) [TFUE], în special, trebuie interpretate în sensul interzicerii unui stat membru de a impune instituțiilor de credit măsuri prin care interzic în contractele de credit de consum perceperea comisioanelor bancare care nu fac parte din lista celor admise, fără ca acestea din urmă să fie definite de legislația statului respectiv?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a treia întrebare litera (a)

37 Prin intermediul celei de a treia întrebări litera a), care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să includă în domeniul său de aplicare material contracte de credit, precum cele în discuție în acțiunea principală, având ca obiect acordarea unui credit garantat cu un bun imobil, în pofida faptului că astfel de contracte sunt excluse în mod expres din domeniul de aplicare material al respectivei directive în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta.

38 Din articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48, interpretat în lumina considerentelor (9) și (10) ale acesteia, reiese că, în ceea ce privește contractele de credit care intră în domeniul de aplicare al directivei menționate, aceasta prevede o armonizare completă și, astfel cum rezultă din titlul respectivului articol 22, prezintă un caracter imperativ, trăsături care trebuie interpretate în sensul că, în domeniile vizate în mod specific de armonizare, statele membre nu sunt autorizate să mențină sau să introducă în legislația lor națională dispoziții diferite față de cele prevăzute de aceeași directivă.

39 În plus, în special potrivit considerentelor (3), (4) și (7) ale Directivei 2008/48, armonizarea pe care aceasta o vizează într-un anumit număr de domenii-cheie diferă în mod fundamental de cea urmărită de Directiva 87/102, care, abrogată și înlocuită prin Directiva 2008/48, prevedea numai o armonizare minimă, astfel cum a fost calificată de Curte (a se vedea în acest sens în special Ordonanța din 16 noiembrie 2010, Pohotovosť, C-76/10, Rep., p. I-11557, punctul 66 și jurisprudența citată).

40 Cu toate acestea, astfel cum reiese și din cuprinsul considerentului (10) al Directivei 2008/48, statele membre pot aplica, în conformitate cu legislația Uniunii, dispozițiile directivei menționate în domenii care nu intră în sfera sa de aplicare. Astfel, acestea pot să mențină sau să introducă măsuri naționale corespunzătoare dispozițiilor directivei amintite sau unora dintre ele, în ceea ce privește contracte de credit care nu intră în domeniul de aplicare al respectivei directive.

41 Din decizia de trimitere reiese că contractele de credit în discuție în acțiunea principală au în esență ca obiect acordarea de credite garantate cu un bun imobil.

42 În consecință, conform articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2008/48 și în lumina considerentului (14) al acesteia, astfel de contracte de credit nu intră în domeniul de aplicare al directivei menționate ca urmare a caracterului specific al acestui tip de credite.

43 Prin urmare, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 40 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește asemenea contracte, armonizarea pe care o prevede Directiva 2008/48 nu se opune ca un stat membru să includă aceste contracte în domeniul de aplicare al unei măsuri naționale menite să transpună directiva menționată pentru a aplica acestor contracte toate dispozițiile directivei respective sau pe unele dintre ele.

44 În consecință, trebuie să se răspundă la a treia întrebare litera a) că articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să includă în domeniul său de aplicare material contracte de credit, precum cele în discuție în acțiunea principală, având ca obiect acordarea unui credit garantat cu un bun imobil, în pofida faptului că astfel de contracte sunt excluse în mod expres din domeniul de aplicare material al directivei menționate în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta.

Cu privire la prima întrebare

45 Prin intermediul primei întrebări, care trebuie analizată în al doilea rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 30 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să definească domeniul său de aplicare temporal astfel încât respectiva măsură să se aplice și contractelor de credit, precum cele în discuție în acțiunea principală, care sunt excluse din domeniul de aplicare material al acestei directive și care erau în derulare la data intrării în vigoare a măsurii naționale menționate.

Cu privire la admisibilitate

46 Guvernul român apreciază că întrebarea menționată este formulată prea general, întrucât vizează contractele de credit pentru consumatori în general, în timp ce cauza principală are ca obiect un contract de credit garantat cu ipotecă, ce nu intră în domeniul de aplicare material al Directivei 2008/48. Această întrebare ar fi, așadar, în parte inadmisibilă.

47 Comisia Europeană arată că acțiunea principală privește validitatea unor clauze care figurează în contracte de credit ipotecar. Or, de vreme ce Directiva 2008/48 exclude astfel de contracte din domeniul său de aplicare și nu conține dispoziții armonizate referitoare la clauzele contractuale, răspunsul la prima întrebare nu ar avea o incidență concretă asupra litigiului.

48 În această privință, trebuie amintit că, în cadrul procedurii instituite la articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (a se vedea în special Hotărârea din 18 martie 2010, Alassini și alții, C-317/08-C-320/08, Rep., p. I-2213, punctul 25 și jurisprudența citată).

49 Astfel, Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (a se vedea în special Hotărârea din 14 februarie 2008, Varec, C-450/06, Rep., p. I-581, punctul 24 și jurisprudența citată).

50 Or, din dosar reiese că, prin intermediul prezentei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, în ceea ce privește contracte de credit precum cele în discuție în acțiunea principală, care sunt excluse din domeniul de aplicare material al Directivei 2008/48 și care erau în derulare la data intrării în vigoare a măsurii naționale menite să transpună această directivă în dreptul intern, articolul 30 alineatul (1) din directiva menționată se opune ca respectiva măsură națională să își definească domeniul de aplicare temporal astfel încât să se aplice și unor asemenea contracte.

51 Astfel, întrucât este vorba despre o întrebare referitoare la interpretarea dreptului Uniunii la care, în cele din urmă, nu este evident că nu se poate oferi un răspuns pertinent pentru soluționarea acțiunii principale, Curtea este obligată să ofere un răspuns.

Cu privire la fond

52 Astfel cum reiese din considerentele (9) și (10) ale Directivei 2008/48, revine în principiu statelor membre competența de a stabili condițiile în care intenționează să își extindă normele naționale prin care este transpusă această directivă la contracte de credit precum cele în discuție în acțiunea principală, care nu intră sub incidența vreunuia dintre domeniile pentru care legiuitorul Uniunii a intenționat să stabilească dispoziții armonizate.

53 În consecință, dacă pentru aceste contracte statele membre pot introduce în legislația lor națională menită să transpună Directiva 2008/48 o regulă care să corespundă în mod specific măsurii tranzitorii prevăzute la articolul 30 alineatul (1) din directiva menționată, acestea pot în principiu și să stabilească, cu respectarea normelor din Tratatul FUE și fără a aduce atingere altor acte de drept derivat eventual relevante, o măsură tranzitorie diferită, precum cea de la articolul 95 din OUG 50/2010, care presupune ca respectiva legislație să se aplice și în privința contractelor în derulare la data intrării în vigoare a acesteia.

54 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 30 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să definească domeniul său de aplicare temporal astfel încât respectiva măsură să se aplice și unor contracte de credit precum cele în discuție în acțiunea principală, care sunt excluse din domeniul de aplicare material al acestei directive și care erau în derulare la data intrării în vigoare a măsurii naționale menționate.

Cu privire la a treia întrebare litera b)

55 Prin intermediul celei de a treia întrebări litera b), care trebuie analizată în al treilea rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să impună instituțiilor de credit obligații, care nu sunt prevăzute de directiva menționată, în ceea ce privește, pe de o parte, tipurile de comisioane pe care le pot percepe în cadrul unor contracte de credit de consum care intră în domeniul de aplicare al respectivei măsuri și, pe de altă parte, categoriile de indici de referință la care se poate raporta dobânda variabilă din acele contracte.

Cu privire la admisibilitate

56 Guvernul român și Comisia Europeană susțin că această întrebare este inadmisibilă în măsura în care vizează categoriile de indici de referință la care se poate raporta dobânda variabilă din contractele de credit de consum.

57 În lumina principiilor amintite la punctele 48 și 49 din prezenta hotărâre, aceste excepții de inadmisibilitate trebuie admise.

58 Astfel, trebuie să se constate că din niciunul dintre elementele din dosarul prezentat Curții nu reiese că dreptul național aplicabil ar cuprinde norme prin care să se impună instituțiilor de credit obligații în ceea ce privește categoriile de indici de referință la care se poate raporta dobânda variabilă din contractele de credit de consum în plus față de cele prevăzute de Directiva 2008/48. Dosarul amintit nu face vorbire de astfel de norme de drept național și, mai ales, din acesta nu reiese că normele respective ar face obiectul acțiunii principale.

59 Rezultă că nu este necesar să se răspundă la a treia întrebare litera b), în măsura în care aceasta vizează categoriile de indici de referință la care se poate raporta dobânda variabilă din contractele de credit de consum.

Cu privire la fond

60 Astfel cum s-a arătat la punctul 40 din prezenta hotărâre, în special din considerentul (10) al Directivei 2008/48 reiese că, în ceea ce privește contractele de credit care nu intră în domeniul de aplicare material al acestei directive, precum cele în discuție în acțiunea principală, statele membre pot să mențină sau să introducă măsuri naționale corespunzătoare dispozițiilor din directiva menționată sau unora dintre ele.

61 Prin urmare, Directiva 2008/48, în special articolul 22 alineatul (1) din aceasta, nu se opune nici ca un stat membru să impună, în privința contractelor menționate, obligații care nu sunt prevăzute de directivă, al căror scop îl constituie protecția consumatorilor, precum, în speță, articolul 36 din OUG 50/2010, care cuprinde o listă limitativă de comisioane bancare ce pot fi percepute de creditor de la consumatori.

62 Astfel, nu rezultă că o asemenea normă de protecție a consumatorilor, într-un domeniu care nu este armonizat de Directiva 2008/48, ar fi de natură să afecteze echilibrul pe care se întemeiază directiva menționată, în domeniul armonizat de aceasta, între obiectivul de protecție a consumatorilor și cel menit să asigure apariția unei piețe interne eficiente în domeniul creditelor de consum.

63 Trebuie adăugat că, astfel cum s-a arătat la punctul 38 din prezenta hotărâre, articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48, interpretat în lumina considerentelor (9) și (10) ale acesteia, trebuie înțeles în sensul că, în ceea ce privește contractele de credit care intră în domeniul de aplicare al directivei

menționate, la care se referă instanța de trimitere în cadrul prezentei întrebări, chiar dacă nu fac obiectul acțiunii principale, respectiva directivă prevede o armonizare completă și imperativă care, în materiile vizate în mod specific de această armonizare, se opune ca statele membre să mențină sau să introducă în legislația lor națională dispoziții diferite față de cele pe care le conține directiva.

64 Prin urmare, în ceea ce privește astfel de contracte, statele membre sunt îndreptățite să adopte obligații în materie de comisioane bancare precum cele care rezultă din cuprinsul articolului 36 din OUG 50/2010 numai cu condiția ca Directiva 2008/48 să nu conțină dispoziții armonizate în această materie.

65 Or, trebuie să se constate că, deși Directiva 2008/48 prevede obligații referitoare la informațiile care trebuie furnizate de creditor în ceea ce privește, printre altele, comisioanele bancare ca parte din costul total al creditului în sensul articolului 3 litera (g) din aceasta, directiva menționată nu conține, în schimb, norme de fond cu privire la tipurile de comisioane care pot fi percepute de creditor.

66 Din considerentul (44) al Directivei 2008/48 reiese de altfel că, pentru a asigura transparența și stabilitatea pieței și până la realizarea unei armonizări avansate, statele membre ar trebui să asigure funcționarea măsurilor corespunzătoare pentru reglementarea sau supravegherea activității creditorilor.

67 În consecință, trebuie să se răspundă la a treia întrebare litera b) că articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să impună instituțiilor de credit obligații, care nu sunt prevăzute de directiva menționată, în ceea ce privește tipurile de comisioane pe care acestea le pot percepe în cadrul unor contracte de credit de consum care intră în domeniul de aplicare al respectivei măsuri.

Cu privire la a patra întrebare

68 Prin intermediul celei de a patra întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă normele din tratat în materie de liberă prestare a serviciilor și de liberă circulație a capitalurilor, în special articolele 56 TFUE, 58 TFUE și articolul 63 alineatul (1) TFUE, trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții de drept național prin care instituțiilor de credit li se interzice perceperea anumitor comisioane bancare.

69 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că nu este necesar să se efectueze o examinare a dispoziției naționale în discuție în acțiunea principală din perspectiva normelor în materie de liberă circulație a capitalurilor.

70 Astfel, atunci când o măsură națională se raportează în același timp la libera prestare a serviciilor și la libera circulație a capitalurilor, trebuie analizat în ce măsură este afectată exercitarea acestor libertăți fundamentale și dacă, în împrejurările din speța principală, una dintre acestea prevalează în raport cu cealaltă. Curtea examinează măsura în cauză, în principiu, numai din perspectiva uneia dintre aceste două libertăți dacă, în împrejurările speței, una dintre ele este cu totul secundară în raport cu cealaltă și poate fi legată de aceasta (Hotărârea din 3 octombrie 2006, Fidium Finanz, C-452/04, Rec., p. I-9521, punctul 34).

71 În speță, dacă ar trebui să se constate, astfel cum susține Volksbank, că, întrucât diminuează posibilitățile de acces ale clienților stabiliți în România la creditele de consum propuse de societăți care sunt stabilite în alte state membre, această dispoziție are ca efect reducerea frecvenței cu care acești clienți recurg la serviciile respective și, astfel, diminuarea fluxurilor financiare transfrontaliere

aferente unor asemenea prestații, ar fi vorba numai de o consecință inevitabilă a unei eventuale restricții privind libera prestare a serviciilor (a se vedea în acest sens Hotărârea Fidium Finanz, citată anterior, punctul 48).

72 În ceea ce privește examinarea dispoziției naționale în discuție în acțiunea principală în raport cu normele din tratat în materie de liberă prestare a serviciilor, dintr-o jurisprudență constantă a Curții reiese că activitatea unei instituții de credit care constă în acordarea de credite constituie un serviciu în sensul articolului 56 TFUE (a se vedea în special Hotărârea Fidium Finanz, citată anterior, punctul 39).

73 Tot potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de restricție în sensul articolului 56 TFUE privește măsuri care interzic, îngreunează sau fac mai puțin atractivă exercitarea liberei prestări a serviciilor (a se vedea în special Hotărârea din 29 martie 2011, Comisia/Italia, C-565/08, Rep., p. I-2101, punctul 45).

74 În ceea ce privește aspectul referitor la stabilirea împrejurărilor în care o măsură aplicabilă fără distincție tuturor instituțiilor de credit care prestează servicii pe teritoriul român, precum interdicția în discuție în speță de a percepe anumite comisioane bancare, poate intra sub incidența noțiunii respective, trebuie amintit că o reglementare a unui stat membru nu constituie o restricție în sensul tratatului numai pentru că alte state membre aplică norme mai puțin stricte sau mai avantajoase din punct de vedere economic pentru prestatorii de servicii similare stabiliți pe teritoriul lor (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Italia, citată anterior, punctul 49).

75 În schimb, noțiunea de restricție privește măsurile adoptate de un stat membru care, chiar dacă sunt aplicabile fără distincție, afectează accesul pe piață al agenților economici din alte state membre (a se vedea în special Hotărârea Comisia/Italia, citată anterior, punctul 46).

76 În speță, nu s-a susținut însă că interdicția stabilită pentru creditori prin dispoziția națională în discuție în acțiunea principală de a percepe anumite comisioane bancare ar fi impusă în cadrul primirii în România a unor instituții de credit stabilite în alte state membre.

77 Din dosarul prezentat Curții nu reiese nici că instituirea unei astfel de interdicții constituie o adevărată ingerință în libertatea de a contracta a acestor instituții.

78 Guvernul român, precum și Comisia au arătat astfel, fără a fi contrazise cu privire la acest aspect de Volksbank, că, deși reglementarea națională în discuție în acțiunea principală limitează numărul comisioanelor bancare ce pot fi incluse în contracte de credit, aceasta nu impune cerințe de moderare tarifară, întrucât nu este prevăzută nicio limită pentru cuantumul comisioanelor autorizate de dispoziția națională în discuție în acțiunea principală sau pentru rata dobânzii în general.

79 Prin urmare, deși această dispoziție națională poate impune o adaptare a anumitor clauze ale contractelor, nu generează, prin ea însăși, o sarcină suplimentară pentru instituțiile de credit stabilite în alte state membre și, cu atât mai mult, nici necesitatea ca aceste întreprinderi să își reanalizeze politica și strategiile comerciale pentru a putea avea acces pe piața română în condiții compatibile cu legislația română.

80 În consecință, în lumina elementelor invocate în fața Curții, nu rezultă că respectiva dispoziție națională face mai puțin atractiv accesul pe piața menționată și, în cazul accesului pe această piață, reduce cu adevărat capacitatea întreprinderilor în cauză de a reprezenta de la bun început o concurență eficientă prin raportare la întreprinderile stabilite în mod tradițional în România.

81 În aceste condiții, incidența aceleiași dispoziții naționale asupra schimburilor de servicii este prea aleatorie și indirectă pentru ca o astfel de măsură națională să poată fi privită ca fiind de natură să constituie un obstacol în calea comerțului intracomunitar (a se vedea prin analogie în special Hotărârea din 7 aprilie 2011, Francesco Guarnieri & Cie, C-291/09, Rep., p. I-2685, punctul 17 și jurisprudența citată).

82 În consecință, în lumina elementelor de care dispune Curtea, trebuie să se concluzioneze că o măsură națională precum cea în discuție în acțiunea principală nu este contrară normelor din tratat în materie de liberă prestare a serviciilor.

83 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că normele din tratat în materie de liberă prestare a serviciilor trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei dispoziții de drept național prin care instituțiilor de credit li se interzice să perceapă anumite comisioane bancare.

Cu privire la a doua întrebare

84 Prin intermediul celei de a doua întrebări, care trebuie analizată în ultimul rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune unei norme ce face parte din măsura națională menită să transpună Directiva 2008/48 care, în materie de litigii având ca obiect credite de consum, permite consumatorilor să se adreseze direct unei autorități de protecție a consumatorilor, care, în continuare, poate aplica sancțiuni instituțiilor de credit pentru încălcarea acestei măsuri naționale, fără să aibă obligația de a recurge în prealabil la procedurile de soluționare extrajudiciară prevăzute de legislația națională pentru asemenea litigii.

Cu privire la admisibilitate

85 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, deși în speță măsura de transpunere în cauză, și anume articolul 85 alineatul (2) din OUG 50/2010, se aplică în contextul unor contracte de credit de consum care nu intră în domeniul de aplicare material și temporal al Directivei 2008/48, este cert că dispoziția armonizată care face obiectul prezentei întrebări, și anume articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48, a devenit aplicabilă unor astfel de contracte în temeiul respectivei măsuri de transpunere.

86 În această privință, trebuie amintit că, în mai multe rânduri, Curtea s-a declarat competentă să statueze asupra unor cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare referitoare la dispoziții ale dreptului Uniunii în cazuri în care situația de fapt în discuție în acțiunea principală se situa în afara domeniului de aplicare al acestuia, fiind, prin urmare, de competența exclusivă a statelor membre, dar în care aplicabilitatea respectivelor dispoziții de drept al Uniunii fusese determinată de dreptul național, ca urmare a trimiterii realizate de acesta din urmă la conținutul acelor dispoziții (a se vedea printre altele Hotărârea din 7 iulie 2011, Agafiței și alții, C-310/10, Rep., p. I-5989, punctul 38 și jurisprudența citată).

87 În această privință, Curtea a subliniat în special că, atunci când o legislație națională intenționează să se conformeze, în soluționarea unor situații pur interne, soluțiilor reținute în dreptul Uniunii, pentru a evita, de exemplu, apariția unor discriminări împotriva resortisanților naționali sau a unor eventuale denaturări ale concurenței ori pentru a asigura o procedură unică în situații comparabile, există un interes cert ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent care ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (a se vedea în special Hotărârea Agafiței și alții, citată anterior, punctul 39 și jurisprudența citată).

88 În speță, un astfel de interes există întrucât aplicarea dispoziției armonizate prevăzute la articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 unor contracte de credit pentru consumatori care nu intră în domeniul de aplicare material și temporal al acestei directive este menită să garanteze că, în ceea ce privește soluționarea extrajudiciară a litigiilor referitoare la asemenea contracte, există o procedură unică în situații comparabile.

89 Pe de altă parte, guvernul român, precum și Comisia arată că această a doua întrebare este inadmisibilă întrucât privește procedurile extrajudiciare de soluționare a litigiilor în condițiile în care, în cauza principală, aceste proceduri nu joacă un rol concret. Interpretarea solicitată de Curte în cadrul acestei întrebări nu ar avea nicio legătură cu obiectul acțiunii principale.

90 În plus, guvernul român consideră că această întrebare este inadmisibilă și ca urmare a faptului că instanța de trimitere solicită Curții să interpreteze dreptul național, ceea ce ar fi de competența exclusivă a instanțelor naționale.

91 În această privință, trebuie să se constate că, în fața instanței de trimitere, Volksbank a susținut că, de vreme ce o normă care face parte din măsura națională menită să transpună Directiva 2008/48, și anume articolul 85 alineatul (2) din OUG 50/2010, permite să fie sesizată o autoritate pentru protecția consumatorilor, care poate aplica în continuare sancțiuni instituțiilor de credit fără să existe obligația ca în prealabil să fie urmate procedurile de soluționare extrajudiciară prevăzute de legislația națională pentru astfel de litigii, această măsură este contrară articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48, care prevede obligația statelor membre de a asigura proceduri adecvate și eficiente de soluționare extrajudiciară a litigiilor cu consumatorii legate de creditele de consum.

92 Este de asemenea cert că, în cauza principală, o autoritate pentru protecția consumatorilor, în speță ANPC, a aplicat în mod efectiv o amendă unei instituții de credit, în speță Volksbank, pentru motivul că unele contracte de credit pentru consumatori încheiate de aceasta conțineau clauze contrare unei reglementări naționale menite să transpună Directiva 2008/48, fără ca această instituție de credit să fi avut în prealabil posibilitatea unei soluționări pe cale extrajudiciară a acestui litigiu.

93 În aceste împrejurări, în lumina principiilor amintite la punctele 48 și 49 din prezenta hotărâre, trebuie să se concluzioneze că, întrucât este vorba despre o întrebare referitoare la interpretarea dreptului Uniunii la care, în cele din urmă, nu este evident că nu se poate oferi un răspuns pertinent pentru soluționarea acțiunii principale, Curtea este obligată să ofere un răspuns.

Cu privire la fond

94 Trebuie să se constate că, deși articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 impune ca procedurile în materie de soluționare extrajudiciară a litigiilor să fie adecvate și eficiente, nici această dispoziție, nici vreun alt element din Directiva 2008/48 care poate fi luat în considerare pentru a interpreta sfera de aplicare a acesteia nu aduc precizări suplimentare cu privire la modalitățile sau la caracteristicile procedurilor menționate.

95 Prin urmare, revine statelor membre obligația de a reglementa modalitățile procedurilor amintite, inclusiv caracterul lor obligatoriu, cu respectarea efectului util al acestei directive (a se vedea prin analogie Hotărârea Alassini și alții, citată anterior, punctul 44).

96 Este adevărat că o reglementare națională prin care este impusă obligația de a recurge în prealabil la o procedură de conciliere extrajudiciară de soluționare a litigiilor, în măsura în care garantează caracterul sistematic al recurgerii la o astfel de procedură, este menită să consolideze efectul util al Directivei 2008/48 (a se vedea prin analogie Hotărârea Alassini și alții, citată anterior, punctul 45).

97 Nu este mai puțin adevărat că nici din modul de redactare, nici, de altfel, din finalitatea articolului 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 sau din vreun alt element contextual care poate fi luat în considerare pentru a interpreta dispoziția menționată nu rezultă că aceasta ar impune ca statele membre să transpună respectiva dispoziție prin prevederea unei astfel de obligații.

98 De altfel, Directiva 2008/48 nu se poate opune ca un stat membru, în cadrul marjei largi de apreciere care îi este recunoscută de această directivă în materie de reglementare a modalităților procedurale privind soluționarea extrajudiciară a litigiilor care au ca obiect credite pentru consumatori, să permită accesul cât mai larg posibil al consumatorilor la organismele special instituite pentru apărarea intereselor lor, dat fiind în special riscul întâmpinat de consumatori, care se află de regulă într-o situație de inferioritate în raport cu creditorii atât din perspectiva puterii de negociere, cât și a nivelului de informații, de a nu își cunoaște drepturile sau de a întâmpina dificultăți în exercitarea lor.

99 În plus, nu se poate considera că, întrucât permite ca o autoritate pentru protecția consumatorilor care dispune de competența de a aplica amenzi să fie sesizată direct, o dispoziție națională precum articolul 85 alineatul (2) din OUG 50/2010 are, exclusiv ca urmare a acestui fapt, efectul de a face ca procedurile în materie de soluționare extrajudiciară a litigiilor având ca obiect contracte de credit de consum, precum cele prevăzute de dreptul național în discuție în acțiunea principală, să devină neadecvate, ineficiente sau neconforme efectului util al Directivei 2008/48.

100 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei norme ce face parte din măsura națională menită să transpună această directivă care, în materie de litigii având ca obiect credite de consum, permite consumatorilor să se adreseze direct unei autorități de protecție a consumatorilor, care, în continuare, poate aplica sancțiuni instituțiilor de credit pentru încălcarea acestei măsuri naționale, fără să aibă obligația de a recurge în prealabil la procedurile de soluționare extrajudiciară prevăzute de legislația națională pentru asemenea litigii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

101 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

1) **Articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să includă în domeniul său de aplicare material contracte de credit, precum cele în discuție în acțiunea principală, având ca obiect acordarea unui credit garantat cu un bun imobil, în pofida faptului că astfel de contracte sunt excluse în mod expres din domeniul de aplicare material al directivei menționate în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera (a) din aceasta.**

2) **Articolul 30 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să definească domeniul său de aplicare temporal astfel încât respectiva măsură să se aplice și unor contracte de credit precum cele în discuție în acțiunea principală, care sunt excluse din domeniul de aplicare material al acestei directive și care erau în derulare la data intrării în vigoare a măsurii naționale menționate.**

3) Articolul 22 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca o măsură națională menită să transpună această directivă în dreptul intern să impună instituțiilor de credit obligații, care nu sunt prevăzute de directiva menționată, în ceea ce privește tipurile de comisioane pe care acestea le pot percepe în cadrul unor contracte de credit de consum care intră în domeniul de aplicare al respectivei măsuri.

4) Normele din Tratatul FUE în materie de liberă prestare a serviciilor trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei dispoziții de drept național prin care instituțiilor de credit li se interzice să perceapă anumite comisioane bancare.

5) Articolul 24 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei norme ce face parte din măsura națională menită să transpună această directivă care, în materie de litigii având ca obiect credite de consum, permite consumatorilor să se adreseze direct unei autorități de protecție a consumatorilor, care, în continuare, poate aplica sancțiuni instituțiilor de credit pentru încălcarea acestei măsuri naționale, fără să aibă obligația de a recurge în prealabil la procedurile de soluționare extrajudiciară prevăzute de legislația națională pentru asemenea litigii.

Semnături